

mnenja, da so naše proizvajalne razmere celo ugodnejše; samo druge reči manjkajo. Na Nemškem je vlada, dobro vedoč, da je kmečki stan dober redilni stan, podpirala kmete ne le z zadostnimi redilnimi sredstvi, skrbeli je tudi za to, da se je tam pravočasno uvedlo kmečko združništvo, da se je lahko najboljše razvijalo, tako, da služi danes že splošnemu blagru. Ker pa dajo številke najboljši dokaz, se sklicujem na to, da pokrije Nemčija 94% lastne potrebe. (Čujte! Čujte!) Ker je pri nas kmečko prebivalstvo še vedno v večini, čeravno to nadštevilo z vsakim ljudskim štajem pada, bi bili pač še prej v stanu, popolnoma pokriti potrebo domačega trga. (Poslanec Povše kliče: Dejstvo je, da izvažamo za več milijonov!) Čisto gotovo! Kajpada bo to samo potem mogoče, ako ne bodo živinske cene bolj padle, kakor dovoljujejo razmere in bodo proizvajalni stroški še pokriti. Po takih cenah pa, kakor jih zahtevajo gospodje socialni demokratje, ali kakor so po poročilu gospoda socialnega demokrata Glöckla na Angleškem, kjer stane 1 kg govejega mesa samo 85 vin., avstrijski kmet mesa ne more dati. (Odobranje.) Na Angleškem se dobi meso od živine, ki zraste na paši in ostane čeli dan na prostem. Mi pa moramo živino najmanj šest mesecev krmiti v hlevu. Da postanejo s tem stroški za rejo mnogo večji, je pač samoumevno. Priznavam, da je znižanje cen mogoče. To bo kmalu samoodsebe nastopilo. Poznam razmere iz lastnekušnje. Čeravno nam je suša zadnji dve leti prizadela velike izgube, se bo stanje živine vendar povzdignilo, in lahko izjavim z vse gotovostjo, da bomo že prihodnje mesece postavili na trg veliko število pitane živine. Dobil sem slučajno iz Maribora poročilo o sejmu od zadnje sobote, ki pravi, da se je prignalo toliko svinj na trg, da jih ni bilo mogoče razprodati (Čujte! Čujte!) Ne bo dolgo trajalo, že v nekaterih mesecih bo doprinešen dokaz, da so se naše domače razmere zboljšale, posebno radi bogate klajne letine, ki smo jo imeli letos. Pomoč je mogoča, toda država bi morala čisto na drug način sodelovati, kakor je storila dosedaj. (Odobranje.) Gospodje socialni demokratje nam predbacivajo, da smo vtaknili v žep celih 6 milijonov in nismo mogli za to ničesar storiti. (Klic: Saj jih ju še nismo dobili.) Prvič jih še nismo dobili in drugič bi, če bi bili dobili 50 milijonov, ne mogli takoj odstraniti škodo, ki smo jo imeli zadnji dve leti. To je vendar izključeno. Gospodarim na svojem posestvu že 25 let, a dveh tako slabih let, kakor ste bili minoli, še nisem doživel, tako usodepolna suša ju je spreminjala.

Upanje je vendar, da se taka leta ne bodo pogosto ponovila. Tudi se je takoj izračunilo, koliko od teh šest milijonov odpade na en komad živine. Zdi se nam, da pride iz tega celih 34 ali 35 vin. Dozdeva se mi, da si gospodje, ki se morajo pečati s tem, kako bi se koristnostno uporabila ta svota, še niso čisto na jasnem glede tega. Na Štajerskem se premissljuje že od časa, ko se je ta pogodba napravila, toda izvršilo se dosedaj še ni nič. Ako čitamo, da je za druge stvari toliko skrbi, da se s plovstvenim družbam, ki naj bi se pečale s prekmorskim prevozom, že danes daje podpore in se jim: hoče dati celo jamstvo za slučaj, da bi te pošiljave ne bile trajne, potem pač moramo reči, ti zneski bi bili naloženi mnogo bolje v domačem kmetijstvu. (Glasno odobranje.)

Tudi na polju spopolnitve in pospeševanja združništva nam je ostala vlada še mnogo dolžna. Res ni to samo od nje odvisno, temelj za to se mora postaviti v ljudstvu. Toda brez primernih sredstev se to ne da tako lahko napraviti. Vsak začetek je težaven, in tembolj pri ljudstvu, ki že tako vsled raznih okolnosti nima skoro nobenih sredstev.

Potem je tudi potrebno primerno nadaljno izobraževanje kmečkega stanu. Z obžalovanjem moram reči, da je kmet v tem oziru najbolj zanemarjen. Malo število kmetijskih šol nikakor ne more zadosti doseči. Tudi postanejo le nekateri, ki so se izobrazili v kmetijskih šolah, zopet kmetje, večina si izvoli drug poklic, kjer ima boljše življenje, kakor v kmečkem stanu. Če v ljudski šoli naj bi se postavil temelj, na katerem se lahko potem kmet nadalje izobražuje, da se ljudstvo potem bolj drži domače grude. (Glasno odobranje.)

Rad bi čisto kratko tudi omenil uradniško vprašanje. Najprej se je poskrbelo za povišanje plač, ki se je deloma že izvršilo, in bojim se, da se bodo v kratkem z uvedbo nove službene pragmatike tudi plače še bolj zvišale. Nikomur nisem nevošljiv, privoščim to gg. uradnikom popolnoma. A da pride to sedaj kar tako naenkrat, da gospodje nikakor ne morejo izhajati, se mi vendar zdi nekoliko preveč čudno.

Uvoz mesa v taki množini, da se mora delati s tem domači živinoreji škoda, se mi ne zdi upravičen. Ako se dopusti uvoz letnih 33 milijonov kg — in ta vsota se zdi gg. socialnim demokratom še premajhna — vprašam vas, velececenji gospodje, ali bo imelo to kak upliv na naše proizvodstvo ali ne? Imelo bo tak upliv, da bo pri nas živinoreja nemogoča, kajti dandanes se zahteva od kmeta mnogo preveč, kakor da bi bil v stanu za dolgo časa zopet zastoj proizvajati. To bo sploh nemogoče.

Velececenji gospodje! Ze prej sem rekel: vlada je mnogo kriva. Ponavljam to in dokažem to s tem, da je res že tako daleč prišlo, da nimamo niti poljedelskega ministra. Nikakor nečem s tem zadeti vodje poljedelskega ministrstva, ne, moje visoko spoštovanje pred njegovo osebo. Vem tudi visoko ceniti njegove izborne moči, vendar mislim, da bi bil že skrajni čas, da bi imeli danes na tem mestu poljedelskega ministra, ki bi imel cel pogled v kmetijstvo, bi lahko prosto odločeval in imel tudi močno ozadje, da bi va-

roval naše koristi. Žalibog tega nimamo in navadno govorijo drugi ministri, kakor n. pr. trgovinski minister, v imenu poljedelskega ministrstva.

Pa tudi proračun za leto 1910 dokazuje, da vlada nikakor ne namerava resnostno storiti za kmetijstvo to, kar bi bilo potrebno, da bi povzdignila našo proizvajalno moč, ki bi mogla zadostiti vsem našim terjatvam. Zato se nam pa nalagajo vedno nova bremena. Gospod finančni minister je vendar izjavil v svojem govoru, da, čeravno nove davčne predloge niso bile vložene istočasno s toletnim proračunom, se jim nikakor ne odreče. Pridejo torej pozneje. Mi vsi pa se spominjamo, da se je hotelo v lanskem proračunu čisto brezobzirno najbolj zopet proizvajalne stanove osrečiti z novimi davki.

Menite li, gospodje, da ni zunaj na deželi nobene bede? Ne verjamem skoro, da bi se dala mestna ali industrijalna beda primerjati z bedo na deželi. Popolnoma sem prepričan: ako bi se odvedlo industrijalne delavce ven na deželo, bi se jim odkazala tam tista stanovanja, kakor jih ima revno kmečko ljudstvo, in bi se jim dala taka hrana, kakoršno zavživajo pridni kmečki delavci, ki so pogosto celo zimo brez kruha, potem bi mestni delavci tam najbrž ne vzdržali dolgo, ampak bi jo takoj odkurili nazaj. Dokaz za to je že davno doprinešen in obstoji v tem, da je beg z dežele tak, da hujši že sploh ne more biti. Tje se pač nihče neče siliti, kjer mu gre slabše. Kajpada gre vsak tje kaj, kjer ima upati boljše usodo.

Že v začetku svojega govora sem rekel, da bi, če bi se posrečilo vse to izvršiti, kar zahtevajo gg. socialni demokratje, potem bi bilo ne le uničeno naše kmetijstvo, temveč po njem tudi vsi drugi stanovi. Nočejo uvideti, da ima industrija ravno v kmečkem prebivalstvu najboljše odjemalce, in sicer v domačem kmečkem prebivalstvu; to so njeni najboljši konzumenti (zavživalci). Nič ni ljudem predrago, samo meso in kruh. Meso se vendar dobi še za 2 K kilogram. 1 kg podpiata stane 4 K, surovina k temu stane pa samo 1 K. Na ta način, menim, pač industriji ne more iti pri tem preslabo.

Gospoda moja! Ena porcija govejega mesa s prikuho stane tukaj na Dunaju 60 do 64 vin. (Klic: Kje?) Da, mnogo je takih gostiln: jaz obedujem vsak dan po tej ceni v pošteni gostilni — to je mnogo predrago, se govori. A ena čašica črne kave stane 60 vin. Vprašal bi vas: V čem pa je več redilnih snovi, v eni porciji dobrega govejega mesa, ali pa v eni čašici črne kave. Toda za take razločke se nihče ne briga. Danes je postal običaj, da se kmeta bje, ga stiska, se ga hoče uničiti. Kar bo potem sledilo, za to se tudi nihče ne briga. Čuditi pa se moramo pred vsem, da se dobije kmečki zastopniki, ki — ne bi se rad popolnoma tako izrazil, kakor mi je na srcu — ki pa na tako nečuden način grede isto pot z gospodi socialnimi demokratimi in bodo z njimi glasovali za uvoz mesa. Rad bi vedel, kateri kmečki zastopnik je v stanu z mirno vestjo to storiti. (Medklici.)

Med drugimi je n. pr. kmečki zastopnik g. pl. Pantz menil, da na deželi zunaj ni nobene živine več, da so hlevi prazni; ne manjka le pitane, temveč tudi plemenske živine. Če smo že tako daleč, potem rajše kar zaprimo. Če res ni ničesar več, potem kmetje nimajo nič več tukaj iskati. Zadnji ostanek delavcev, ki je še, gre kar k industriji in v mesta. Mi kmetje pa pograbimo svoje stvari skupaj in se izselimo. Ne verjamem skoro, da bi se nas v kak drugi državi hujše stiskalo, kakor v Avstriji. Eden izmed gospodov socialnih demokratov se je izjavil, Evropa, posebno Avstrija bo postala popolnoma industrijalna, mi ne rabimo več poljedelstva. Vprašal bi vas pa: Ali boste potem od železa in jekla živeli? (Jako dobro!) Čudim se, da se tukaj ne moremo med seboj zediniti, tembolj, ker nikakor ne morem priznati, da bi kmetijstvo na kakšen koli način škodovalo industriji ali mestom. Pač pa se dogaja nasprotno. Dežela je, ki mora največ storiti, da pospešuje napredek drugih stanov. (Priznanje. — Poslanec Beer: To smo že stokrat slišali!) In vendar tega ne verjamete. (Veselos.)

Hitim h koncu in rečem le še: Opustimo ta prepir, lotimo se rajše druge gospodarske politike. Skušajmo se zediniti. Danes ni še vse izgubljeno. Mi moremo razmere v Avstriji na tak način urediti, da se lahko vse ljudstvo osreči. Ne tirajmo tako daleč, da storimo vse to, kar napravi kmetijstvo nemogoče.

Gospoda moja! Navedle so se danes že tako z dokazi podprte številke, da mislim, da mi ni treba se z njimi še dalje pečati; a tudi jaz sem dokazal, da se godi mestnemu in industrijalnemu prebivalstvu še vedno boljše, nego kmečkemu.

Povzemite iz tega nauk: enaka pravica za vse. Medsebojna ljubezen naj zopet oživi, potem bodo nastale zdrave razmere in vsi bodemo imeli dovolj za življenje. (Glasno pritrdjevanje in odobranje.)

Državni zbor.

V razpravo o draginji živil je posegel v imenu Slovenskega kluba načelnik S. K. Z., državni in deželni poslanec Roškarr. Njegovo stališče bo gotovo zadovoljilo naše kmečko prebivalstvo. Govor prinašamo na uvodnem mestu. Opomnimo le še, da je imel govornik mnogo poslušalcev, tudi iz socialdemokratskih krogov, ki se mu niso upali ugovarjati, in kadar so mu, dobili so točen in občutljiv odgovor. Poslanci Slovenskega kluba so tudi v smislu Roškarrjevega govora glasovali. Toda ker so nekateri kmečki poslanci iz nemških strank zapustili svoje kmečke tovariše in glasovali z zastopniki mest in fabriških delavcev, je bila, četudi z nezadostno večino, sprejeta resolucija, da se sme uvažati argentinsko meso, dokler bo za u-

važanje potreba. To je hud udarec, ampak krivi so ga pred vsem omi nemški kmetje, ki si volijo nezanesljive poslance. Slovenski poslanci so bili na svojem mestu in storili svojo dolžnost.

Sprejele so se sicer istočasno tudi marsikatero resolucije, ki pozivajo vlado, da skrbi za povzdigo domače živinoreje, toda bati se je, da bo sedanja vlada, ki je kmetom in Slovanom neprijazna, kmalu pozabila na te resolucije in jih ne bo hotela izvršiti. Zato pa je dolžnost vsakega slovenskega poslanca, da nastopa ostro proti sedanji vladi, ne pa se ji laska in ji pomaga, kakor to storijo nekateri poslanci, ki pa hvala Bogu niso več na programu Slovenske kmečke zveze.

Ko se je končala draginjska razprava, začelo se je prvo čitanje začasnega proračuna. V imenu Sl. kluba je govoril novoizvoljeni poslanec dr. Verstovšek ter izjavil, da slovenski poslanci ne morejo in ne bodo glasovali za sedanjo vlado.

To svoje stališče je utemeljil dr. Verstovšek v daljšem govoru. Kazal je na dejstvo, da vlada nima za Slovence druge skrbi, nego da jim v urade in šole pošilja Nemce. To je vsa vladina skrb za nas! Povsod nas prezira in zanemarija, nikjer ne čutimo njene roke in njene podpore. Kar smo postali Slovenci, to smo postali iz lastne moči!

Ko je našteval govornik krivice in preziranja, so začeli navzoči nemški poslanci kar besneti. Posebno sta se odlikovala Malik in Markhl. Krepko sta jih zavračala dr. Benkovič in dr. Korošec. Prišlo je večkrat do burnih prizorov. Ko je hotel Malik žaliti naše slovensko ljudstvo in zakričal: „Nikjer ni toliko morilcev kot v mariborskem okraju!“ odgovoril mu je dr. Korošec: „Ker tam Nemci širijo s šnopsom svojo omiko.“

Govornik dr. Verstovšek je žel od slovenskih in slovenskih poslancev veliko odobranje za svoja izvajanja, in splošno se je glasila sodba, da si je Slov. klub pridobil z dr. Verstovšekom zopet izborna moč. Sploh pa stoji Slovenski klub v poslanskih krogih v osredju zanimanja, odkar je narastel na 22 članov, in vsa pisava, da je njegov voditelj dr. Šusteršič izgubil zadnji čas vpliv v zbornici, je le zlobna izmišljotina naših slovenskih liberalnih poslancev. Nasprotno je res, kajti dr. Šusteršič se vedno bolj smatra ne samo kot voditelj Slovencev, ampak vseh Jugoslovancev.

Ko bo končana razprava o začasnem proračunu, začne se razprava o podaljšanju predpravil avstro-ogrski banki, ki izdaja naše bankeve.

Dr. Verstovšek je vložil jako obširen in utemeljen predlog glede gornjegrajske železnice. Predlog se je na prošnji vlagatelja takoj odkazal železniškemu odseku; naši poslanci se trudijo, da bi prišel predlog v tem odseku še ta mesec v razpravo.

Politični ogled.

Mala politična naznanila.

Dne 2. decembra: V seji državnozbornskega Slovenskega kluba je bil v sredo izvoljen dr. Šusteršič za klubovega načelnika, dr. Dulibič, dr. Korošec in Povše za načelnikove namestnike. V parlamentarno komisijo so bili poleg imenovanih izvoljeni poslanci Grafenauer, dr. Krek, dr. Gregorčič in Ivanšević. — V ogrskem državnem zboru so bili večeraj ogrski poslanci zelo razburjeni, ker je hrvatski posl. Vinkovič govoril samo v hrvaškem jeziku. Ministrski predsednik grof Khuen je izjavil, da je povsem nedvomno, da je imel poslanec Vinkovič pravico, posluševati se hrvaškega jezika tudi v ogrskem državnem zboru. Pač pa bi bilo praktičneje, ako bi se bil poslužil Vinkovič madjarskega jezika, ker bi ga po njegovem mnenju potem vsi poslanci razumeli. — V Bosni se utegnejo katoliški Hrvatje združiti, ker je odstopil dosedanjí predsednik „Zajednice“, Mandić, ki velja za liberalca.

Dne 3. decembra: Dunajskim češko-nemškim spravnim pogajanjem bo po vesteh „Nar. Listov“ predsedoval sam ministrski predsednik baron Bienenroth. Posvetovanja bodo sklicana tudi v Prago, in sicer že sredi tega meseca. — Srbska skupščina je dne 30. m. m. vsprejela v prvem čitanju avstro-ogrsko-srbsko trgovinsko pogodbo. — Med srbsko vlado in Vatikanom se vrše pogajanja radi obiska kralja Petra pri Vatikanu. S tem bi bila zopet vpostavljena zveza med Srbijo in Vatikanom, ki je bila pretrgana od smrti kralja Aleksandra. Kralj Peter bo odpotoval sredi januarja v Rim, ker je upanje, da bo prestolonaslednik do takrat že toliko okreval, da bo lahko zastopal kralja v vladnih poslih.

Dne 4. decembra: Obresti državnih dolgog znašajo 419,757.539 kron. Vsak prebivalec tostranske državne polovice mora plačati samo za obresti državnih dolgog 14 K na leto! V račun so všteti tudi dojenčki! — V Poznanju na pruskem Poljskem so pri občinskih volitvah dne 22. m. m. zmagali Poljaki. V tretjem razredu so prodrli vsi poljski kandidati. Poljaki so iztrgali Nemcem dva okraja — Na Portugalskem so se začeli vojaški puntati. Kakor se vidi, je spravila revolucija portugalsko državo iz dežja pod kap. Bati se je druge, še hujše revolucije.

Dne 5. decembra: Hrvatski sabor se je danes zopet sestel. — V Turčiji so smrtno obsodbe na dnevnem redu. V Monastiru so ustrelili 7 arnavtskih upornikov, ki so umorili školskega nadzornika Jo-

